

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กพิเศษ

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กพิเศษ

1.1 ความหมาย

"เด็กพิเศษ" หมายถึง เด็กที่มีลักษณะผิดปกติไปจากเด็กปกติทั้งทางด้าน
ในร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ความผิดปกติอาจรุนแรงจนกระทบกระ
เทือนต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

"เด็กพิการ" หมายถึง เด็กที่แตกต่างไปจากเด็กปกติในทางร่างกาย สติ
ปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและอื่น ๆ จนถึงขั้นที่ไม่อาจได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่
จากการจัดให้การศึกษาปกติได้ จำเป็นต้องจัดการศึกษาหรือบริการพิเศษ

"คนพิการ" หมายถึง ผู้ซึ่งที่มีความบกพร่องและหรือสูญเสียสมรรถภาพ
ทางร่างกาย หรือจิตใจ จนทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการกระทำกิจวัตร
ประจำวัน การเรียนรู้ การประกอบอาชีพและมีความสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมือน
อย่างคนปกติ

ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลพิการ

"ความบกพร่องหรือความชำรุด" (impairment) หมายถึง การสูญเสีย
หรือมีความผิดปกติในด้านโครงสร้าง ด้านหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ หรือสรีรวิทยา
จะเป็นชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ หมายถึงรวมถึงความพิการของอวัยวะ (anomaly)
ความสูญเสีย หรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนถึงกลไกของร่างกาย (body
mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (mental function system)
เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งเกิดมัว พร่า หรือมองไม่เห็น แขนขาเกิดเป็นอัมพาต หู
เกิดการสูญเสียการได้ยิน เกิดมีอาการทางจิต ทางประสาท เป็นต้น

"การไร้ความสามารถ" (disability) เป็นที่เกิดจากความชำรุดทำ
ให้เกิดข้อจำกัด หรือการสูญเสียความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง
ถือว่าเป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทั่วไปที่ควรจะสามารถทำได้ เช่น เด็กที่เกิดตามัวพร่า ทำ

ให้เรียนหนังสือไม่ได้ตามปกติ นักไวโอลินที่เกิดนิ้วด้วนไม่สามารถประกอบอาชีพได้
 คนงานที่ต้องใช้มือประกอบอาชีพเกิดอุบัติเหตุมือขาด ไม่สามารถประกอบอาชีพนั้น
 ได้ต่อไป เป็นต้น

"ความพิการ" (handicap) คือการเสียเปรียบของบุคคลโดยบุคคลหนึ่งที่เกิด
 จากความบกพร่องหรือความชำรุดและหรือการไร้ความสามารถ (disability)
 ทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาทหรือการกระทำที่เหมาะสม สอดคล้องตามวัย
 เพศ สังคมและวัฒนธรรม

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534: น.6-7)

1.2 ประเภท

เด็กพิเศษอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.2.1 เด็กที่มีความจำกัดทางสติปัญญา (Intellectual Limitation) แยกได้ดังนี้

ก. เด็กเรียนช้า (Slow learner) มีระดับเชาว์ปัญญา (IQ-Intellectual Quotient) ระหว่าง 70-90

ข. เด็กปัญญาอ่อนแต่สามารถเรียนได้ (Educable Retarded Children) หรือ Mild Grade มีระดับเชาว์ปัญญาระหว่าง 50-70

ค. เด็กปัญญาอ่อนฝึกได้ (Trainable Retarded Children) หรือ Moderate Grade มีระดับเชาว์ปัญญาระหว่าง 35-49 เด็กประเภทนี้และเด็กที่มีเชาว์ปัญญาต่ำกว่านี้ควรให้อยู่ในความดูแลของแพทย์ การจัดการศึกษาให้เด็กประเภทนี้ทำได้ยาก ต้องให้ผู้มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะเป็นผู้ดำเนินการ

เด็กปัญญาอ่อนสามารถแยกประเภทตามระดับของเชาว์ปัญญาได้ ดังนี้

- 1) เด็กปัญญาอ่อนที่สุด (I.Q. ต่ำกว่า 20)
- 2) เด็กปัญญาอ่อนมาก (I.Q. 20-34)
- 3) เด็กปัญญาอ่อนปานกลางพอฝึกอบรมได้ (I.Q. 35-49)

4) เด็กปัญญาอ่อนน้อยพอเรียนได้ (I.Q.50-70)

1.2.2 เด็กที่มีความจำกัดทางร่างกาย (Physical Limitation)
แยกได้ดังนี้ก. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Visually Impaired)
แบ่งออกเป็น

1) ตาบอด หมายถึงเด็กที่มองไม่เห็น หรืออาจมองเห็นบ้างแต่ไม่มากนัก ไม่สามารถใช้สายตาข้างที่ดีที่สุดหลังจากการปรับสภาพแล้วให้เป็นประโยชน์ในการเรียนได้ การเรียนการสอนต้องใช้วิธีสำหรับคนตาบอดโดยเฉพาะ

2) ตาบอดบางส่วน หมายถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา สายตาไม่ปกติ สามารถมองเห็นได้บ้าง มีปัญหาการเรียนรู้อาจใช้วิธีการเรียนการสอนสำหรับเด็กปกติ

ข. เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน (Hearing Impaired)

1) หูหนวก (Deaf) เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบล เป็นหน่วยวัดความเข้มของเสียงที่ความถี่ 500, 1000 และ 2000 เฮิรตซ์ คนปกติได้ยินที่ 0-25 เดซิเบล) เด็กอาจรับรู้เสียงบางอย่างจากการสั่นสะเทือน ไม่ได้ยินเสียงดัง ๆ หากเด็กสูญเสียการได้ยินระดับนี้มาแต่กำเนิดจะพูดไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการสอนพิเศษ จะใช้ภาษามือในการสื่อความหมาย

2) หูตึง (Hard of Hearing) เด็กสามารถได้ยินไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟัง หรือไม่ได้ใช้

เด็กที่มีประสาทหูพิการทั้ง 2 ข้าง แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1) หูตึงน้อย ตึงปานกลาง (25-55 เดซิเบล) เด็กประเภทนี้สามารถพัฒนาการพูดได้โดยวิธีธรรมชาติ

2) หูตึงมาก (56-70 เดซิเบล) สอนพูดช้า พูดได้น้อย และพูดไม่ชัด การจัดการเรียนการสอนร่วมกับเด็กปกติจะมีปัญหาภายหลัง

3) หูตึงอย่างรุนแรง (71-90 เดซิเบล) สูญเสียการได้ยินมาก ต้องตะโกนหรือใช้เครื่องขยายเสียงจึงได้ยิน

4) หูหนวก (91 เดซิเบล) เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับนี้ เรียกว่า คนหูหนวก ใช้เครื่องขยายเสียงแล้วยังไม่เข้าใจ

ค. เด็กที่บกพร่องทางการพูด (Speech Impaired)

1) พูดไม่ได้ (Aphasia)

2) พูดผิดปกติ (Disorders of Speech)

ง. เด็กที่บกพร่องทางกายและสุขภาพ (Crippled and Other Health Impaired) เช่น เป็นอัมพาต ไม่มีมือ บังคับมือเขียนหนังสือไม่ได้ เป็นต้น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายอย่างถาวรทำให้เด็กไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ดีเท่าเด็กปกติ เช่น เด็กที่แขนขาเป็นอัมพาต กล้ามเนื้อทำงานไม่ประสานกัน ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้หรืออาจเคลื่อนที่ได้ไม่ดี ความผิดปกติดังกล่าว เป็นผลมาจากสมองผิดปกติแต่กำเนิด โรคหัวใจรูมาติก โรคลมชัก โรคข้ออักเสบ รูมาตอย

จ. เด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม (Behavior Disorders)

1) อารมณ์ไม่ปกติ (Emotional Disturbed)

2) ผิดปกติทางสังคม (Socially Maladjusted) เช่น ก้าวร้าว เกเร ชอบข่มเหงผู้อื่น เป็นต้น

เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องแต่ละประเภทต้องจัดการเรียนการสอน และการฝึกสอนเฉพาะด้าน ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเข้าใจถึงความพิการของเด็ก ไม่ว่าจะเหมือนกับเด็กปกติทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการคิด การพูด และการปฏิบัติตน ทั้งนี้เด็กพิเศษคนหนึ่งอาจมีความพิการหลายอย่างในคน ๆ เดียว (Multiple Handicapped) เช่น เป็นทั้งหูหนวก ตาบอด และปัญญาอ่อน เป็นต้น

คณะกรรมการร่วมขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือยูนิเซฟ (UNICEF) กับองค์การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการระหว่างประเทศ ได้กำหนดประเภทของเด็กพิการดังนี้ :

- 1) ตาบอด
- 2) มองเห็นได้อย่างเลือนลางหรือบางส่วน
- 3) มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 4) ปัญญาอ่อน
- 5) มีความพิการเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ซึ่งเกิดจากความพิการทาง

สมอง ความพิการทาง แขน ขา และลำตัว

- 6) มีความบกพร่องทางการพูดและการใช้ภาษา
- 7) มีปัญหาทางด้านการเรียนรู้เฉพาะด้าน (Learning

Disabilities)

- 8) มีปัญหาทางพฤติกรรมต่าง ๆ
 - 9) เรียนหนังสือได้ช้า
 - 10) มีปัญหาความพิการซ้ำซ้อน
- นอกจากนั้นวงการแพทย์ได้แบ่งความพิการ ดังนี้
- 1) ความพิการทางแขน ขา ลำตัว
 - 2) ความพิการทางหู
 - 3) ความพิการทางตา
 - 4) ความพิการทางสติปัญญา
 - 5) ความพิการทางอารมณ์และจิตใจ

1.3 สาเหตุของความพิการ

ความพิการแต่ละประเภทมีสาเหตุ ดังนี้

1.3.1 เด็กปัญญาอ่อนมีสาเหตุจาก

- 1) ได้รับความกระทบกระเทือนโดยตรงต่อสมอง อาจเกิดระหว่างตั้งครรภ์ ระหว่างคลอดหรือหลังคลอด
- 2) มารดาติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์จากโรคไข้หวัดใหญ่ เชื้อหุ้มสมองอักเสบ หรือสมองอักเสบ ไข้หวัดเยอรมัน

- 3) เด็กขาดออกซิเจน ระหว่างคลอด
- 4) มารดาและเด็กมีกลุ่มเลือดคนละกลุ่ม
- 5) ได้รับกัมมันตภาพรังสี
- 6) กรรมพันธุ์ มีอยู่ไม่เกินร้อยละ 30 ส่วนมากเป็นปัญหา

อ่อนที่สุด

1.3.2 การตายอคมมีสาเหตุจาก โรคดังต่อไปนี้

- 1) โรคที่ป้องกันได้และรักษาให้หายได้ เช่น โรคติดเชื้อบางชนิด โรคจิตเสีตวงตา เป็นต้น
- 2) โรคที่ป้องกันไม่ได้ แต่รักษาได้ เช่น ต้อกระจกที่เกิดจากความชรา ซึ่งสามารถลอกให้มองเห็นได้เป็นปกติ
- 3) โรคที่ป้องกันได้ แต่รักษาไม่ได้ เช่น พยาธิและการใช้ยาผิด และอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น
- 4) โรคที่ป้องกันไม่ได้ และรักษาไม่ได้ เช่น โรคมะเร็ง

1.3.3 สาเหตุที่ทำให้หูเสี่ยจนกลายเป็นหูหนวก มีดังนี้

- 1) เป็นโรคหัดเยอรมัน
- 2) นิษใช้ที่ทำให้เกิดความร้อนสูง
- 3) โรคติดต่อบางชนิด เช่น คางทูม สมองอักเสบ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ และหัด เป็นต้น
- 4) เป็นหูน้ำหนวก เนื้องอกในสมอง การอักเสบในหูส่วนใน ช่องหูส่วนนอกมีขี้หูอุดตัน แก้วหูทะลุ เนื่องจากแคะหู
- 5) ได้รับอุบัติเหตุ เช่น ถูกตีศีรษะ ทกล้ม ถูกชกที่กกหูอย่างแรง ได้ยินเสียงดังมากใกล้ ๆ เช่น ฟ้าผ่า เสียงปืน เสียงระเบิด
- 6) รับประทานหรือฉีดยาเกินขนาด หรือแพ้ยา
- 7) กรรมพันธุ์ มีประมาณร้อยละ 15

นอกจากนี้ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก (WHO Expert Committee) ได้จำแนกสาเหตุของความพิการในทางการแพทย์ไว้ดังนี้

ก. พิกการแต่กำเนิต

1. สาเหตุจากกรรมพันธุ์ เช่น พวกสมองเจริญช้า ปัญญาอ่อน ประสาทหูพิการ ตาบอด เป็นต้น

2. สาเหตุที่ไม่ใช่กรรมพันธุ์ เช่น กินยาแก้น้ำทาลิโดไมด์ระหว่าง ตั้งครรภ์ ทำให้เด็กเกิดมาแขนขาด้วน เด็กติดเชื้อหัดเยอรมันระหว่างอยู่ในครรภ์ มารดาทำให้เด็กปัญญาอ่อน และสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดจากความผิดปกติระหว่างคลอด

ข. โรคติดต่อ ทำให้เป็นโรคโชนหลังอักเสบ กล้ามเนื้อลีบ หรือที่ เรียกว่า โปลิโอ

ค. โรคที่ไม่ติดต่อ ได้แก่ โรคระบบการเคลื่อนไหว เช่น ปวดข้อ ปวดหลัง กล้ามเนื้อ อัมพาต ความพิการของกระดูก โรคปอด โรคหัวใจ เบาหวาน ตาฟาง หูตึง หูหนวก เป็นใบ้ ตาบอด และโรคลมชัก มะเร็ง เป็นต้น

ง. โรคจิตชนิดต่าง ๆ เช่น โรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ โรคประสาทซึมเศร้า เป็นต้น

จ. โรคพิษสุราเรื้อรังและการติดยาเสพติดต่าง ๆ

ฉ. ภัยอันตรายต่าง ๆ และการบาดเจ็บ ได้แก่ ภัยอันตรายที่เกิดจากการ ได้รับอุบัติเหตุจากการเดินทาง จากการทำงาน และจากการทะเลาะวิวาท เป็นต้น

ช. ภาวะทุพโภชนาการ เกิดจากการขาดสารอาหารทำให้เกิดความพิการ เช่น สมองพิการตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ตาบอด เป็นต้น

ซ. สาเหตุอื่น ๆ ได้แก่

1) สิ่งแวดล้อม เช่น การได้ยินเสียงมาก ๆ เป็นประจำ ทำให้ ประสาทหูเสีย การได้รับพิษไฮปรอทเรื้อรังทำให้ปัญญาอ่อน

2) การฆ่าตัวตายแต่ไม่ตาย เช่น การผูกคอตาย ออกซิเจนไป เลี้ยงสมองไม่เพียงพอทำให้เป็นโรคอัมพาต

3) คดีอาชญากรรม เช่น ถูกยิงตรงไขประสาทหลังทำให้เป็น อัมพาต

4) การรักษาพยาบาลที่ไม่ถูกวิธี เช่น กินยา-ฉีดยาผิด

สาเหตุของความพิการดังกล่าวเบื้องต้น ทำให้เกิดความพิการต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกายคือ

5) ระบบการเคลื่อนไหว และแขนขา ซึ่งประกอบด้วยความพิการทางกระดูก ข้อ และประสาทที่บังคับการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ รวมทั้งการสูญเสียอวัยวะแขนและขา

6) ระบบรับรู้ความรู้สึก ทางด้านการได้ยินและการเห็น เช่น ตาบอดทั้ง 2 ข้าง หูหนวก เป็นใบ้ เป็นต้น

7) ระบบสมองและประสาท เช่น โรคสมองพิการ โรคลมชัก โรคพิษสุราเรื้อรัง และโรคติดยา ซึ่งมีผลต่อสมองและประสาท

8) ความพิการอื่น ๆ เช่น ปากแหว่ง ท้าวปาก และความพิการซ้ำซ้อน เช่น แขนขาพิการและปัญญาอ่อน ตาบอดและปัญญาอ่อน เป็นต้น